

Cytowanie

CHICAGO: A. Gajda, *Rzetelne uzasadnienie wyroku sądowego w kontekście wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 4, s. 151–161, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.04.11>

APA: Gajda, A. (2023), *Rzetelne uzasadnienie wyroku sądowego w kontekście wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 4, s. 151–161, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.04.11>

Agnieszka Gajda

ORCID ID: 0000-0003-1348-174X

Uniwersytet Gdański

E-mail: gajda_a@wp.pl

Rzetelne uzasadnienie wyroku sądowego w kontekście wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce

Słowa kluczowe: uzasadnienie wyroku, prawo do sądu, wolność sumienia, wolność religii, prawo do wychowania dzieci zgodnie z przekonaniami rodziców, prawa człowieka

Keywords: justification of the judgement, the right to a fair trial, freedom of conscience, freedom of religion, the right to ensure children a religious upbringing in accordance with parents convictions, human rights

Streszczenie

Jednym z elementów prawa do sądu jest wywodzone z prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej prawo jednostki do rzetelnego uzasadnienia rozstrzygnięcia w sprawie. Celem artykułu jest wykazanie, że jest to element kluczowy w sprawach, w których sąd orzeka o prawach i wolnościach jednostki wyznaczając ich granice. W wyroku z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce Europejski Trybunał Praw Człowieka oceniając zarzut naruszenia prawa do rzetelnej procedury sądowej, podkre-

ślił szczególną rolę właściwego uzasadnienia wyroku. Autorka postrzega ten wymóg za jedną z podstawowych gwarancji poszanowania praw i wolności jednostki, którymi w kontekście omawianej sprawy jest wolność sumienia i religii oraz prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem. Analiza wskazanego zagadnienia dokonana została w oparciu o metodę dogmatyczno-prawną.

Abstract

Reliable Justification of the Court Judgment in the Context of the Judgment of the European Court of Human Rights of March 9, 2023 in the Case of Cupial v. Poland

One of the elements of the right to a fair trial is the right of the individual to a reliable justification of the decision in the case, derived from the right to the appropriate shaping of the court procedure. The aim of the article is to show that this is a key element in cases where the court adjudicates the rights and freedoms of an individual, setting their limits. In the judgment of March 9, 2023, in the case of Cupial against Poland, the European Court of Human Rights emphasized the special role of a reliable justification of the judgment. The author considers this requirement as one of the fundamental guarantees of respecting the rights and freedoms of the individual, which in the context of the discussed case is the freedom of conscience and religion, and the right to ensure children a religious upbringing in accordance with parents convictions. The analysis of the indicated issue was made on the basis of the dogmatic-legal method.

✱

I. Uwagi wprowadzające

Budowanie standardów prawa do sądu znajduje się nieustannie w zakresie zainteresowania doktryny i orzecznictwa sądów i trybunałów krajowych, ale również Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC). Do tych standardów zalicza się 1) prawo dostępu do sądu (uruchomienia postępowania sądowego)¹; 2) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie

¹ Wyrok TK z 12 maja 2003 r., sygn. akt SK 38/02, OTK ZU 5A/2003, poz. 38.

z zasadami sprawiedliwości, jawności i dwuinstancyjności²; 3) prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia bez zbędnej zwłoki³; 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę⁴; 5) prawo do wyegzekwowania wyroku⁵. Katalog ten cieszy się powszechną akceptacją, choć w jego ramach poszukuje się dodatkowych elementów istotnych dla spełnienia standardów prawa do rzetelnego procesu sądowego⁶, czy też konstytucyjnego prawa do sądu⁷. Takim elementem jest z pewnością prawo do rzetelnego uzasadnienia wyroku (rozstrzygnięcia w sprawie). Celem artykułu jest wykazanie, że jest to element kluczowy w sprawach, w których sąd orzeka o prawach i wolnościach jednostki wyznaczając ich granice, bowiem w sprawach tych szczególnie widoczne jest znaczenie uzasadnienia jako gwarancji poszanowania praw i wolności jednostki.

II. Standard rzetelnego uzasadnienia wyroku sądowego

Nie budzi wątpliwości teza, że „nieodłącznym elementem i jednocześnie skutkiem rzetelnego procesu jest rozstrzygnięcie oraz wiążący się z nim obowiązek uzasadniania orzeczeń w sposób klarowny, czytelny, z zachowaniem wymogów prawa krajowego”⁸. Element ten pojawiał się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz polskiego Trybunału Konstytucyjnego, który rolę uzasadnienia i precyzowane pod jego kątem wymogi łączył z rozwiązaniem dotyczącym prawa do odpowiedniego, rzetelnego ukształ-

² Wyrok TK z 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97, OTK ZU 4/1998, poz. 50.

³ Wyrok TK z 1 kwietnia 2008 r., sygn. akt SK 77/06, OTK ZU 3A/2008, poz. 39.

⁴ Uchwała TK z 25 stycznia 1995 r., sygn. akt W 14/94, OTK ZU 1995, poz. 19; wyrok TK z 12 marca 2002 r., sygn. akt P 9/01, OTK ZU 2A/2002, poz. 14; B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 238–239; B. Stępień-Załuca, *Prawo do sądu [w:] System ochrony praw człowieka w RP*, red. H. Zięba-Załuca, Rzeszów 2015, s. 50.

⁵ M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2014, s. 133.

⁶ Art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993 Nr 61 poz. 284), dalej „Konwencja”.

⁷ Art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78 poz. 483 ze zm.), dalej „Konstytucja”.

⁸ K. Grzelak-Bach, *Rola uzasadnienia sądowego w realizacji prawa do rzetelnego procesu sądowoadministracyjnego – standard strasburski*, „Studia Prawnicze” 2014, z. 4, s. 14.

towania procedury sądowej⁹ obejmującej również prawo strony do bycia wysłuchanym i przedstawienia stanowiska w sprawie¹⁰. Podkreślał w ten sposób wagę uzasadnienia rozstrzygnięcia, jako warunku umożliwiającego skuteczne odwołanie się od wyroku.

Wymóg rzetelnego uzasadnienia wyroku jest jednak istotny również dla ochrony konstytucyjnych praw i wolności. Taki wniosek wynika m. in. z analizy wydanego przez Europejski Trybunał Praw Człowieka orzeczenia z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce¹¹, w której skarżący zarzucił naruszenie jego prawa do sądu (art. 6 § 1 w zw. z art. 8, 9 i 14 Konwencji oraz art. 2 Protokołu nr 1 do Konwencji). Wydane w sprawie orzeczenie w dużej mierze skupia się na nie zachowaniu przez polskie sądy standardu odpowiedniego uzasadnienia wyroku sądowego i poprzez to niewłaściwe wykazanie (a nawet jego brak), że w okolicznościach danej sprawy sądy krajowe właściwie rozstrzygnęły o zakresie przysługującej skarżącemu wolności sumienia i religii oraz prawa do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem.

Sprawa dotyczyła przede wszystkim zarzutu naruszenia prawa skarżącego do rzetelnego procesu sądowego. Szczegółowe omawianie stanu faktycznego przekracza ramy niniejszego opracowania, wspomnieć jednak należy, że skarżący został w 2010 r. wyrokiem Sądu Rejonowego w Lublinie skazany na podstawie art. 207 § 1 kodeksu karnego na karę jednego roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat za psychiczne znęcanie się nad dziećmi poprzez poddanie ich nadmiernym praktykom religijnym. Sąd II instancji – Sąd Okręgowy w Lublinie utrzymał w mocy wyrok sądu I instancji.

W uzasadnieniu wyroku ETPC przypomniał, że zadaniem Trybunału jest ocena, czy postępowanie jako całość było prowadzone rzetelnie w kontekście art. 6 Konwencji, a nie ocena prawidłowości decyzji podejmowanych przez sądy krajowe. Stwierdził jednak, że prawo do rzetelnego procesu sądowego nie może być postrzegane jako skuteczne, jeżeli wnioski i uwagi stron

⁹ Wyrok TK z 16 stycznia 2006 r., sygn. akt SK 30/05, OTK ZU 1A/2006, poz. 2.

¹⁰ A. Torbus, *W sprawie braku obowiązku uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej w kontekście prawa do sądu*, „Przeгляд Sądowy” 2007, nr 1, s. 55.

¹¹ Skarga nr 67414/11, <https://laweuro.com/?p=20574> (15.05.2023), dalej „orzeczenie”.

nie zostaną rzeczywiście „wysłuchane” – to znaczy odpowiednio zbadane przez sąd¹². Trybunał bowiem kieruje się zasadą, zgodnie z którą Konwencja ma na celu zagwarantowanie nie praw teoretycznych lub iluzorycznych ale praw praktycznych i skutecznych¹³. Stwierdził ponadto, że wyroki sądów powinny szczegółowo określać powody, na których są oparte. Zakres tego obowiązku może różnić się w zależności od charakteru postępowania ale zostaje określony okolicznościami danej sprawy. Ignorując konkretne, istotne i ważne argumenty podniesione przez oskarżonego, sądy krajowe nie wypełniają swoich obowiązków wynikających z art. 6 § 1 Konwencji¹⁴. W omawianym postępowaniu Trybunał dopatrył się szeregu naruszeń wynikających z braku szczegółowego odniesienia się do twierdzeń skarżącego, mających zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Trybunał uznał, że sądy nie wyjaśniły wystarczająco, dlaczego nie dopuściły dowodu z opinii innego biegłego pomimo zarzutu dotyczącego jego bezstronności. Za niewystarczające uznał krótkie uzasadnienie stwierdzające, że sąd nie ma wątpliwości, co do bezstronności i kompetencji biegłego.

Przedstawione stanowisko jest spójne z dotychczas zajmowanym przez Trybunał. ETPC wielokrotnie podkreślał, że właściwe uzasadnienie orzeczenia służy wykazaniu stronom postępowania, że ich sprawa została rzeczywiście i wszechstronnie rozpatrzona. Trybunał nie twierdził, że sąd ma obowiązek szczegółowego ustosunkowania się do każdego wniosku i twierdzenia strony przedstawionego w trakcie postępowania, jednak odstępianie od tego powinno mieć rzeczywiste i solidne podstawy. Przede wszystkim te kwestie, które mają decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy nie mogą pozostać bez szczegółowego uzasadnienia¹⁵. Precyzyjne przywołanie w uzasadnieniu ważnych okoliczności faktycznych z pewnością wzmacnia społeczne poczucie prawidłowo przeprowadzonego postępowania, chroniąc tym samym interes indywidualny, ale i interes publiczny poprzez budowa-

¹² Pkt 56 orzeczenia.

¹³ Wyroki ETPC: z 23 marca 2010 r., w sprawie Cudak p. Litwie, skarga nr 15869/02; z 29 listopada 2016 r., w sprawie Carmel Saliba p. Malcie, skarga nr 4221/13, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

¹⁴ Pkt 57 orzeczenia.

¹⁵ Wyrok ETPC z 9 grudnia 1994 r. Ruiz Torija p. Hiszpanii, skarga nr 18390/91, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

nie zaufania do wymiaru sprawiedliwości i reprezentowanego przez niego państwa¹⁶. W 2003 r. Trybunał zauważył, że chociaż sąd krajowy dysponuje pewnym marginesem swobody przy doborze argumentów w konkretnej sprawie i dopuszczaniu dowodów na poparcie twierdzeń stron, to ma także obowiązek uzasadniać swoje działania, podając powody tych decyzji¹⁷. Co więcej, sądy powinny wskazywać realne powody, które stanowiły podstawę decyzji w konkretnej sprawie, nie tylko korzystać z ogólnych wzorów, czy szablonów, jak to wyraził ETPC przedstawić argumenty „automatycznie lub stereotypowo”¹⁸.

W sprawie Cupiał przeciwko Polsce należy zwrócić uwagę na podstawową kwestię, a mianowicie, że toczyła się ona na gruncie oceny sposobu korzystania z wolności człowieka, jaką jest wolność religijna i prawo do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem i w tym religijnymi i własnym sumieniem. Trybunał zauważył, że sednem postępowania w sprawie skarżącego była ocena czy praktyki religijne, którym poddawał swoje dzieci, stanowiły wystarczającą podstawę do uznania, że w ten sposób znęca się nad nimi fizycznie lub psychicznie. Sądy krajowe miały zatem rozstrzygnąć, czy stosowane przez skarżącego metody wychowawcze stanowiły niebezpieczne praktyki i wyrządziły szkodę psychiczną jego dzieciom, a więc o granicach gwarantowanych konstytucyjnie wolności i praw skarżącego. Sądy rozstrzygające w sprawie oparły się na opiniach biegłych, zgodnie z którymi dzieci cierpiały na zaburzenia w sferze rozwoju emocjonalnego i osobistego, typowe dla ofiar przemocy psychicznej oraz do zeznań świadków, pomimo że były one kwestionowane przez skarżącego i pomimo przeprowadzenia dowodów przeciwnych. Trybunał uznał, że Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku nie ustosunkował się do konkretnych zarzutów podniesionych przez skarżącego, nie skomentował jego głównego zarzutu dotyczącego ogólnego kontekstu sprawy i nie podjął żadnych wy-

¹⁶ E. Łętowska, *Udział trzeciej władzy w dyskursie społecznym – sądy i trybunały najwyższych instancji* [w:] *Państwo w służbie obywateli. Księga Jubileuszowa Jerzego Świątkiewicza*, red. R. Hauser, L. Nawacki, Warszawa 2005, s. 38–42.

¹⁷ Wyrok ETPC z 1 lipca 2003 r. w sprawie Suominen p. Finlandii, skarga nr 37801/97, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

¹⁸ Wyrok ETPC z 11 lipca 2017 r. w sprawie Moreira Ferreira p. Portugalii, skarga nr 19867/12, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

siłków w celu przeanalizowania podnoszonych przez skarżącego zarzutów. Art. 6 ust. 1 Konwencji nie przewiduje wymogu przedstawiania przez sąd odwoławczy szczegółowego uzasadnienia orzeczenia w sytuacji, gdy jego podstawą czyni wyłącznie przepis dający podstawę do oddalenia apelacji. Co więcej, może on po prostu uznać uzasadnienie przedstawione przez sąd niższej instancji¹⁹, jednak sprawiedliwość proceduralna wymaga odniesienia się do kluczowych kwestii przedstawionych do rozpatrzenia w ramach postępowania odwoławczego.

W omawianej sprawie skarżący podniósł, że sądy krajowe nie wzięły pod uwagę głównego kontekstu jego sprawy, czyli jej tła. Sądy odmówiły dopuszczenia jako dowodów fotografii i listów, które pokazywały charakter relacji między członkami rodziny skarżącego, nie uwzględnił zeznań złożonych przez córkę skarżącego, podobnie jak zeznań innych świadków zeznających na korzyść skarżącego. W uzasadnieniach wyroków sądowych w niniejszej sprawie sądy krajowe nie wyjaśniły wystarczająco, dlaczego dowody te nie zostały wzięte pod uwagę. Trybunał uznał zatem, że polskie sądy w obu instancjach nie dokonały wystarczającej oceny konkretnych i ważnych twierdzeń skarżącego, a tym samym nie spełniły jednego z wymogów rzetelnego procesu jakim jest zapewnienie odpowiedniego uzasadnienia swoich decyzji. W związku z tym doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

Uzasadnienie wyroku sądowego, jako element ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy mieści się w zakresie wartości, jaką stanowi prawidłowe, zgodne ze standardami demokratycznego państwa prawnego sprawowanie wymiaru sprawiedliwości i realizuje m. in. zasadę sprawiedliwości proceduralnej. ETPC podkreślił, że brak lub niewystarczające uzasadnienie wyroku stanowi naruszenie prawa do sądu, ponieważ uniemożliwia stronom postępowania zrozumienie podstaw wyroku oraz powodów, ze względu na które dotyczą one konsekwencje wynikające z rozstrzygnięcia, a także utrudnia skuteczne odwołanie się od niego. Uzasadnienie wyroku jest nie tylko kwestią formalną, ale ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia skutecznej ochrony praw człowieka i praworządności w państwie prawnym.

¹⁹ Wyrok ETPC z 21 stycznia 1999 r. w sprawie Garcia Ruiz p. Hiszpanii, skarga nr 30544/96, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

ETPC w swoim orzecznictwie podkreśla, że pojawiające się wnioski i twierdzenia dotyczące praw i wolności gwarantowanych przez Konwencję i jej Protokoły zobowiązują sądy krajowe do ich rzetelnego rozpatrzenia poprzez szczegółowe i dokładne zbadanie²⁰. W takich sprawach Trybunał bardziej rygorystycznie bada prawidłowość uzasadnienia rozstrzygnięcia sprawy, sprawdzając czy nie jest ono „automatyczne lub stereotypowe”²¹.

W tym miejscu warto podkreślić, że skoro sąd jako arbiter w postępowaniu sądowym orzeka o granicach korzystania z wolności i praw jednostki, to uzasadnienie jego orzeczenia nie ma wyłącznie waloru formalnego. Wyznacza bowiem granice korzystania z przyrodzonych praw człowieka, których źródłem jest godność człowieka. Powinno zatem wskazywać wartości, w oparciu o które sąd zdecydował się na wyznaczenie tych właśnie granic. Uzasadnienie nabiera w tym kontekście zupełnie innego znaczenia. Wskazuje na treść praw człowieka w konkretnym stanie faktycznym. Powinno zatem w sposób wyczerpujący wyjaśnić wszystkie motywy rozstrzygnięcia, tak by nie można było uczynić mu zarzutu arbitralnego łamania nie tylko prawa do sądu ale również innych praw człowieka, na straży których stoi władza sądownicza. Uzasadnienie wyroku ma nie tylko odpowiedzieć na pytanie o podstawę prawną rozstrzygnięcia, ale przede wszystkim wyjaśnić dlaczego sąd podjął taką a nie inną decyzję. Ma stanowić odzwierciedlenie procesu myślowego i decyzyjnego zakończonego sporządzeniem sentencji orzeczenia²². Jest to szczególnie ważne dla stron postępowania, które poznają treść rozstrzygnięcia i mają zrozumieć jego zasadność. Podnosi się również, że wobec łatwości uzyskania dostępu do treści orzeczeń coraz większe znaczenie ma również ich rola edukacyjna. Stąd tak istotne jest by uzasadnienie orzeczenia sporządzone było w sposób rzetelny i zrozumiały.

²⁰ Wyrok ETPC z 28 czerwca 2007 r. Wagner i J.M.W.L. p. Luksemburgowi, skarga nr 76240/01, 30 listopada 1987 r. w sprawie H. p. Belgii, skarga nr 8950/80, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

Wyrok ETPC z 9 grudnia 1994 r., w sprawie Ruiz Torija p. Hiszpanii, skarga nr 18390/91, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

²¹ Wyrok ETPC z 24 stycznia 2017 r., w sprawie Paradiso i Campanelli p. Włochom, skarga nr 25358/12, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

²² Wyrok SN z 14 listopada 2001 r., sygn. akt II CKN 459/99, LEX nr 52342.

III. Podsumowanie

Formułując wytyczne w zakresie stosowania art. 6 Konwencji należy odnieść się do standardów, jakie powinno spełniać uzasadnienie orzeczenia sądowego, w oparciu o zasady formułowane wcześniej w orzecznictwie ETPC²³. Dla przykładu w wyroku z 30 listopada 1987 r. ETPC stwierdził, że uzasadnienie wyroku jest jednym z kluczowych elementów prawa do sądu i przyczynia się do zapewnienia skutecznej ochrony praw człowieka. Wskazał, że powinno być ono sformułowane w sposób jasny i precyzyjny tak, aby strony postępowania mogły zrozumieć podstawy prawne i motywy wydania wyroku. Powinno odnosić się do wszystkich kwestii faktycznych i prawnych, które były przedmiotem postępowania oraz zawierać argumenty, na których opiera się wyrok, z ustosunkowaniem się do twierdzeń i dowodów przedstawionych przez strony postępowania. Ponadto uzasadnienie powinno być logiczne i spójne, aby strony postępowania mogły dojść do przekonania, że wyrok został wydany na podstawie prawdziwych i logicznych argumentów. Uznał, że brak precyzji uzasadnienia wyroku może prowadzić do nie wyjaśnienia dlaczego okoliczności, na które powołał się skarżący nie mogą być przez sąd uznane za wyjątkowe, a to stanowi naruszenie standardów z art. 6 Konwencji²⁴.

Trybunał zastrzega formułowanie odmiennych wymagań po uwzględnieniu okoliczności i charakteru konkretnych spraw, zwyczajów i praktyki redagowania uzasadnień przyjętych w poszczególnych państwach²⁵. Co do zasady uzasadnienie ma stanowić podstawę do podjęcia decyzji o złożeniu środka odwoławczego. A więc motywy rozstrzygnięcia powinny zostać sformułowane w taki sposób, by strona mogła je wykorzystać

²³ Wytyczne w zakresie stosowania art. 6 Prawo do rzetelnego Procesu sądowego (aspekt cywilny), Rada Europy/Europejski Trybunał Praw Człowieka, 2013, https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_pol.pdf z 5 maja 2023 r.; Przewodnik w zakresie stosowania Artykułu 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Prawo do rzetelnego procesu sądowego (aspekt karny), Rada Europy/Europejski Trybunał Praw Człowieka, 2020, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_POL.pdf (15.05.2023).

²⁴ Wyrok ETPC z 30 listopada 1987 r. w sprawie H. p. Belgii, skarga nr 8950/80, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

²⁵ Wyrok ETPC z 9 grudnia 1994 r. w sprawie Ruiz Torija p. Hiszpanii, skarga nr 18390/91, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023).

na kolejnych etapach postępowania sądowego²⁶. Jak podkreśla się w polskiej doktrynie, nie powinny być pisane z założeniem, że zadaniem uzasadnienia jest „utrzymanie” się orzeczenia przed sądem wyższej instancji²⁷. Ograniczenie uzasadnienia wyroku do powołania wybranych przez sąd przepisów, bez żadnego do nich komentarza, przywołanie, czy powtórzenie konkluzji organu z zaskarżonego orzeczenia, nie może stanowić wyjaśnienia, dlaczego sąd wyrokował w określony sposób²⁸. Ponadto uzasadnienie, które co do zasady jest jawne, z pewnością wpływa na „możliwość sprawowania przez obywateli kontroli nad prawidłowością procesów zachodzących podczas orzekania”²⁹.

Rzetelne uzasadnienie orzeczenia może mieć istotny wpływ nie tylko na kształtowanie się praktyki i standardów prawnych ale również na rzeczywiste realizowanie praw i wolności jednostki. Uzasadnienie bowiem nie tylko jest elementem prawa do właściwie ukształtowanej procedury sądowej, rozumianej między innymi jako podstawa do wniesienia środka odwoławczego, czy element sprawiedliwości proceduralnej. Może stanowić dla strony postępowania podstawę do właściwego interpretowania treści i praktyki korzystania z przysługujących jej praw i wolności. Ma zatem szczególnie istotny wymiar edukacyjny, nie tylko w skali indywidualnej ale również powszechnej. Ponadto wskazanie motywów racjonalnych rozstrzygnięć sądowych poprzez ich rzetelne uzasadnienie czyni je łatwiej akceptowalnymi, kształtuje zewnętrzne przekonanie o sprawiedliwości orzeczenia³⁰, a to z kolei buduje zaufanie społeczne do państwa i władzy sądowniczej.

²⁶ Wyrok ETPC z 27 września 2001 r. w sprawie Hirvisaari p. Finlandii, skarga nr 49684/99, <https://hudoc.echr.coe.int> (15.05.2023). Zob. też: P. Florjanowicz-Błachut, *Standardy należytego uzasadnienia w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, „Studia Prawnicze” 2014, nr 4, s. 34 i n.

²⁷ E. Łętowska, *Pozaprocesowe znaczenie uzasadnienia sądowego*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 5, s. 10–12.

²⁸ Wyrok NSA z 24 czerwca 2008 r., sygn. akt II GSK 191/08, LEX nr 491266.

²⁹ M. Jabłoński, *Dostęp do wyroku i uzasadnienia jako element treści prawa do sądu – analiza z punktu widzenia wdrożenia nowych technologii* [w:] O. Hałub-Kowalczyk, M. Jabłoński, M. Radajewski, *Identyfikacja treści prawa do sądu – wybrane zagadnienia*, Wrocław 2019, s. 166.

³⁰ E. Łętowska, *Pozaprocesowe znaczenie ...*, s. 6.

Literatura

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Florjanowicz-Błachut P., *Standardy należytego uzasadnienia w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, „Studia Prawnicze” 2014, nr 4.
- Grzelak-Bach K., *Rola uzasadnienia sądowego w realizacji prawa do rzetelnego procesu sądowoadministracyjnego – standard strasburski*, „Studia Prawnicze” 2014, z. 4.
- Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2014.
- Jabłoński M., *Dostęp do wyroku i uzasadnienia jako element treści prawa do sądu – analiza z punktu widzenia wdrożenia nowych technologii* [w:] O. Hałub-Kowalczyk, M. Jabłoński, M. Radajewski, *Identyfikacja treści prawa do sądu – wybrane zagadnienia*, Wrocław 2019.
- Łętowska E., *Pozaprocesowe znaczenie uzasadnienia sądowego*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 5.
- Łętowska E., *Udział trzeciej władzy w dyskursie społecznym – sądy i trybunały najwyższych instancji* [w:] *Państwo w służbie obywateli. Księga Jubileuszowa Jerzego Świątkiewicza*, red. R. Hauser, L. Nawacki, Warszawa 2005.
- Stępień-Załucka B., *Prawo do sądu* [w:] *System ochrony praw człowieka w RP*, red. H. Zięba-Załucka, Rzeszów 2015.
- Torbus A., *W sprawie braku obowiązku uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej w kontekście prawa do sądu*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 1.